

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Μακάριοι εξαγωγείς ολυμπιακής τεχνογνωσίας

Γνωστή είναι η ρητορική περί ολυμπιακής εκειχειρίας, αλλά επίσης γνωστό είναι ότι και η προτρεπτική αποτελεσματικότητά της είναι δυσδιάκριτη και η αποτρεπτική ισχύς της είναι μικρότατη, σχεδόν ανύπαρκτη. Κανένας πόλεμος, εμφύλιος ή διεθνής, απελευθερωτικός ή κατακτητικός, δεν διεκόπη προσωρινά, προς χάριν των Ολυμπιακών Αγώνων, και καμία σύρραξη δεν έδωσε τη θέση της στην εκεχειρία, έστω για δυο-τρεις εβδομάδες. Ποτέ επίσης οι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν υπήρξαν πολιτικός αποστειρωμένο, «καθαρόι», κι ως επιμένουν περί του αντιθέτου οι «αθάνατοι», η τεράστια δύναμη των οποίων δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τη δημοκρατική της νομιμοποίηση, αν θυμηθούμε και με ποιον απολυταρχικό τρόπο πολιτεύτηκε επί πολλά έτη ο σεσημασμένος «δημοκράτης» Χουάν Αντόνιο Σάμαρανκ.

Οι Ολυμπιακοί είναι ένα οικουμενικό πεδίο χρήματος, θεάματος, εξουσίας και ιδεολογίας πρόσφορο στην άσκησης ποικιλότροπης πολιτικής, από τους ιθύνοντες αλλά και από τους «απέξω» του ολυμπιακού μεγαθέαματος, από τα πάνω αλλά και από τα κάτω. Και η πριν από γρήγορη αναδρομή έχει πολλά να κομίσει: Πολιτικό χαρακτήρα είχε ο αποκλεισμός της Γιουγκοσλαβίας το 1996. Πολιτικά ήταν η απόφαση εξήντα χωρών να αποσχουν από τους Αγώνες της Μόσχας το 1980, λόγω της εισβολής στο Αφγανιστάν, και επίσης πολιτική η ανταπάντησή της τότε ΕΣΣΔ και των δορυφώρων της, που δεν συμμετείχαν στους Αγώνες του Λος Αντζέλες, το 1984. Πολιτικά στόχευση, αντιρατσιστική, είχε η αποχή 29 αφρικανικών χωρών από τους Αγώνες του Μόντρεαλ, το 1976, οι οποίες αντέδρασαν με αυτόν τον σαφή τρόπο στην απόφαση της ΔΟΕ να μην αποβάλει τη Νέα Ζηλανδία από τους Αγώνες, παρότι είχε παίζει με την ομάδα της Νότιας Αφρικής, επί απαρξιαντή. Και πολιτικός ήταν ο στόχος των μαζικότατων αντικυβερνητικών συγκεντρώσεων στο πενόμενο Μεξικό, το 1968, όταν ο στρατός και η αστυνομία σφαιρίασαν τριακόσιους διαδηλωτές στην κεντρική πλατεία των Τριών Πολιτισμών. Θεματικά ιδεολογικό χαρακτήρα είχε και η σημαδιακή στιγμή εκείνων των αγώνων, η σφραγίδα τους: η υψωμένη γαντοφορεμένη γροθιά δύο μαύρων Αμερικανών αθλητών, πάνω στο βάθρο των νικητών των διακονιών μέτρων· απόβλητοι έκτοτε από την «ολυμπιακή οικογένεια» και, βεβαίως, από το «μερικανικό όνειρο» ο Τζον Κάρλος και ο Τόμι Σμιθ δεν κατάφεραν ποτέ να βρουν σταθερή δουλειά.

Όσο είναι «γιορτιά», χαρούμενη και ανέμελη, το ελληνικό ποδόσφαιρο, παρά το σλόγκαν των αλληπάλληλων διαφημιστικών εκστρατειών του ΟΠΑΠ, άλλο τόσο είναι και οι Ολυμπιακοί. Για μια τεράστια πολιτικοοικονομική επιχείρηση πρόκειται, με καλά μελετημένη και την τελευταία της λεπτομέρεια και με μεγάλες πληθυσμιακές μερίδες σε κάθε χώρα ή και λαούς ολόκληρους προσποκλεισμένους από το πλαίσιο της κατά τα λοιπά «πανανθρώπινες πανηγύρεως». Από τους φειτούς Ολυμπιακούς, και ακριβώς όπως θα το περίμενε κανείς, έχει προσποκλειστεί η εθνική ομάδα του Θιβέτ αλλά και σύμπαντες οι κάτοικοι της κα-

Του **ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ**

Εργο του Αθανάσιου Μπερούτσου. Αίθουσα τέχνης Ηώς. Διάρκεια 1 - 15 Απριλίου.

τεχόμενης χώρας, η εξέγερση των οποίων κατεστάλη από τους Κινέζους, αφού πρώτα εκδιώχθηκαν οι ξένοι δημοσιογράφοι, ώστε να μην υπάρχουν αυτόπτες μάρτυρες και καταγραφείς της αιματηρής βίας. Έχουν επίσης προσποκλειστεί οι κάτοικοι του Νεπάλ (ως και η κορυφή του Βερεστ θα ζώσει και θα περιφρουρηθεί για να μη «μαγαριστεί» από εκδhlώσεις διαμαρτυρίας), αλλά και χιλιάδες κάτοικοι του ίδιου του Πεκίνου που ξεσιπώθηκαν για να μη «χαλάνε την εικόνα» με τα φτωχικά τους· αυτού το είδους οι «εκκαθαρίσεις», άλλωστε, είναι απολύτως συνηθισμένες στους Ολυμπιακούς, από την Ατλάντα στο Σίδνεϊ, όπου οι Αβorigίνες, παρά τις διαhlώσεις τους, δεν κατόρθωσαν να βγουν από το

ημίφως της δημοσιότητας (α, ναι, προ καιρού η αυστραλιανή κυβέρνηση ζήτησε αναδρομικός συγνώμη για την συστηματική εξαθλίωση των Αυτοχθόνων), κι από 'κει στην Αθήνα, όπου οι τοιγγά-νοι ετέθησαν εκτός των «ζωνών ολυμπιακού ενδιαφέροντος», για να μη χάνει την ψεύτικη λάμψη της η βιτρίνα.

Όλα τούτα τα μελαγχολικά, ωστόσο, δεν φαίνεται να απασχολούν ιδιαίτερα τον νου των Ελλήνων πολιτικών και ολυμπιακών αρχόντων, που δεν βρήκαν ούτε δυο λόγια να πουν για τις διαμαρτυρίες Θιβετιανών και Γάλλων ακτιβιστών στην Αρχαία Ολυμπία· μακάριοι les και κάποια νεφέλη είχε κρύψει από τα μάτια τους, ό,τι αντικαθοστρεπτικό ελάμβανε χώρα, προτίμησαν να ξαναπιάσουν

το τροπάριο περί εξαγωγής ιδεωδών. Μετριοπαθής, πάντως, ο πρωθυπουργός στις δηλώσεις του μετά την αφή της φλόγας, αρκέστηκε να πει ότι μεταλαμπαδεύουμε αρχές και ιδεώδη, από τα οποία, ως γνωστόν, έχουμε πάντοτε περίσσειμα. Κι όμως. Θα μπορούσε να επεκταθεί και, πάντοτε σεμνά και ταπεινά, να αποσαφηνίσει ότι μπορούμε επίσης να εξαγάγουμε στην Κίνα τεχνογνωσία και πείρα τουλάχιστον σε άλλους τρεις τομείς, υλικότερους και ατυποδοτικότερους: στην ασφάλεια, στην περιβαλλοντική πολιτική και στη χρήση των ολυμπιακών κτισμάτων μετά το πέρας των Αγώνων. Ειδικά, βέβαια, στο ζήτημα της ασφάλειας, το κινεζικό καθεστώς, ξεσοκλισμένο στη βία και την καταστολή, δεν φαίνεται να χρειάζεται μαθήματα. Και πάλι όμως θα μπορούσαμε να τους διδάξουμε έστω και τώρα πώς να αγοράσουν πανάκριβα και επιπλέον ακριείστα μηχανήματα που ύστερα θα τους μετουν αμανάτι, ή πώς να εκμεταλλευθούν την ολυμπιακή «ευκαιρία» για να σπείρουν κάμερες στο Πεκίνο (αν δεν τις έχουν ήδη σπείρει), τάχα για τη «διαχείριση της οδικής κυκλοφορίας».

Πειστικότεροι θα ήμασταν φυσικά ως δάσκαλοι οικολογικής ευαισθησίας, άλλωστε το Πεκίνο καταπλαιπωρείται από τη ρύπανσή του, τόσο που ορισμένοι ευαίσθητοι αθλητές διαφόρων εθνικότητων δηλώνουν ότι το σκέφτονται πολύ αν θα συμμετάσχουν. Στο συγκεκριμένο ζήτημα έχουμε πολλές περιγμνές να επιδείξουμε: ό,τι περιβαλλοντικό είχαν υποσχεθεί οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας, διαβεβαιώνοντας πως οι οι Ολυμπιακοί θα πρόσφεραν τη δυνατότητα να ξαναπρασνίσουν η Αθήνα, να πλουτίσει σε ανοιχτές, δημόσιους χώρους, να στρώσει κάπως το κυκλοφορικό της και να μειωθεί το νεφολογικό της, όλα αυτά υλοποιήθηκαν μέχρι κεραίας. Ενα τετραγώνιο μέτρο και είκοσι εκατοστά πράσινο αντιστοιχούσαν προ Αγώνων σε κάθε Αθηναίο, ολόκληρα δυο μέτρα μείον κάτι ασήμαντα ογδόντα εκατοστά αντιστοιχούν κατόπιν Αγώνων, με αποτέλεσμα να μας πάνει πού και πού μια κάποια πράσινη δυσφορία, από το πολύ οξυγόνο προφανώς, στο οποίο είκαμε ξεσυνηθισέι.

Πολύ εύκολα μπορεί να γίνει και το μάθημα μεταολυμπιακής αξιοποίησης των εγκαταστάσεων. Αρκεί να ξεναγήσουμε τους Κινέζους αξιωματούχους στα γήπεδα και στα γυμναστήριά μας. Θα δουν έτσι, θα θαυμάσουν και θα παραδειγματιστούν από την επινοητικότητά μας, από το οικονομικό μυαλό μας, από τα ψιλοδουλεμένα στρατηγικά σχέδια εκμετάλλευσης της μυθικής κληρονομιάς: θα δουν κομπλατοδρόμια παραδομένα στα φύκια και τα βατράχια και θηριόδη κλειστά γήπεδα, παντελώς ακρείαστα, είτε να εκκωρύνονται «προς αξιοποίηση» σε ιδιώτες με τις συνθήεις αδιάβλητες διαδικασίες είτε, παρατημένα στην άδοξη μοίρα τους, να φθέρουντα φιλοξενώντας τέσσερα-πέντε συνέδρια το χρόνο, με το κόστος της συντήρησής τους να προσεγγίζει ήδη το τερατώδες κόστος της κατασκευής τους. Και βέβαια μια τέτοια διδακτική βόλτα δεν θα μπορούσε παρά να αρχίζει από το Φάληρο, από το περίφημο «παραλιακό μέτωπο» που υποτίθεται ότι θα έφερνε πάλι τη θάλασσα και την αύρα της στην πόλη. Θυμάστε το «οικολογικό πάρκο» που θα δημιουργούνταν εκεί; Οχι; Δεν περάζει. Ούτε κι αυτοί που δεσμεύτηκαν ότι θα το φτιάξουν το θυμούνται. Διότι η μηχανή είναι νόσος. Και με τις αρρώστιες πρέπει να παίρνει κανείς έγκαιρα τα μέτρα του.

ΕΝΑ ΒΛΕΜΜΑ

Στον Τροπικό του Καρκίνου

Οριενταλισμός είναι ακόμη κραταίος στην

Εγγύς Ανατολή, δυο αιώνες μετά τους περιηγητές, τους ποιητές και τους ζωγράφους της Ευρώπης, τριάντα χρόνια μετά τον ρηξικέλευθο «Οριενταλισμό» του Εντουαρντ Σαίντ. Μόνο που τώρα ο οριενταλισμός πουλιέται στον Δυτικό άνθρωπο, ως τουρισμός· και ο Δυτικός τουρίστας αντικρίζει με αυξανόμενη απορία αυτή την πολυύμενη Ανατολή, δεν μπορεί να καταλάβει τη ραγδαία αστικοποίηση, τη σκανδαλώδη ανισοκατανομή πλούτου, την κατίσχυση του τσαντόρ, τους φελάχους με κινητό, τα παιδιά που ζητιανεύουν κάτω από διαφημίσεις πολυεθνικών. Δεν μπορεί να καταλάβει.

Στα ξεκουστά ξενοδοχεία του Λούζορ

και του Ασουάν, πρώην παλάτια Ισλαμικών βασιλέων στον Τροπικό του Καρκίνου, τα λόμπι κοσμούνται από ζωγραφίες και φωτογραφίες τυπικά οριενταλιστικές: κατά τον τρόπο που οι Δυτικοί καλλιτέχνες είδαν κι αισθάνθηκαν την Ανατολή. Στο κομψό Winter Palace του Λούζορ, πάνω από τα βαριά βελούδα και τα μπροκάρ της εισόδου, πάνω από το θρονί του λούστρου και τις πορσελάνες, ένας μεγάλος ρομαντικός που λάτρευε την Ανατολή, ατενίζει τον εμβρόντητο τουρίστα με τα σορτσ: ο Λόρδος Μπάδρον, στη γνωστή προσωπογραφία του Τόμας Φίλιπς, με στολή Αρβανίτη πολεμιστή.

Αυτή η εικόνα σημαδεύει το νου μου. Αυτή η εικόνα λέει τόσα πολλά για την ανάδρομη πρόσληψη του οριενταλισμού, για το πώς οι άνθρωποι της Ανατολής είδαν τον εαυτό τους με τις απεικονίσεις των Δυτικών, και πώς αυτό το διαθλασμένο καθρέφτισμα έφτιαξε συνειδήσεις, στερεότυπα, συμπεριφορές. Ανεπαφλεκτα θυμάμαι τον οριενταλισμό των δικών μας ζωγράφων, θυμάμαι το ταξίδι προς ανατολές των Γύζη και Λύτρα, τη νεοελληνική ηθογραφία να πλάθεται βάσει των γαλλογερμανικών προτύπων, τη νεοελληνική συνείδηση να βασταίνει αξεδιάλυτα πάνω σε πραγματικότητες και στερεότυπα, τους Έλληνες-Ρωμιούς-Γραικούς να πλάθουν εικόνες εαυτού εκ διαθλάσεως και εξ αντανakάσεως.

Επιστρέφω. Όσο βλέπω παλάτια βασίλεων και λαμπρά ικνη αποικιοκρατίας, όσο βλέπω τους απόδηκους Ντελακρουά και Εγγκρ στους τοίχους, όσο παρατηρώ τις βαθύτατα αισθαντικές φωτογραφίες φελάχων και εφβών, σκέφτομαι πώς κατάφερε να αναδυθεί ο αραβικός εθνικισμός, πώς το κίνημα του Νάσερ έδωσε μια πατρίδα στους ακήμονες, στους άκληρους και νομά-

δες, και τους ξανάδωσε τον ποταμό, μαζί με μια τεράστια λίμνη. Κουτσός σημε- ρα αυτός ο εθνικισμός, ο κοσμικός αραβισμός· μια στρατοκεντρική ελίτ νέμεται την εξουσία και τον πλούτο, κτίζει πολυτελείς περίκλειστες συνοικίες, και ο ιολακισμός μιλάει στη φτωκολογία, την παρηγορεί και τις φορές μαντίλα ευσεβείας και εσωστρέφειας.

Στους τοίχους ταφικών μνημείων, λαξευμένων σε αμμόλιθους πανάρκων λατομείων και σε γρανίτες των τροπικών, βλέπω ελληνικές

επιγραφές, από το 1880: Τοις Έλλησι χαιρείν. Ποιοι Έλληνες κατέβηκαν ως εδώ; Ασφαλώς όχι τουρίστες. Ήρθαν για δουλειές, για εμπόριο, εδώ στη λιπαρή γη πέριξ του Νείλου, άφη-

σαν τις Κυδωνίες και ρίζωσαν εδώ για ένα-δυο αιώνες. Από την Ανατολή στην Ανατολή, εντός του ίδιου κόσμου, Χριστιανοί του Λεβάντε, φορείς αρχαίας γλώσσας, παθιασμένοι γκράφικερ που σκαλίζουν κοραιομούς στον φαραωνικό αμμόλιθο, σαν τον Ηρόδοτο, σαν τους Πτολεμαίους. Ο Έλλην εκ Κυδωνιών ακούει τα ονόματα, Ερμούπολις, Θήβαι, Ηλιοπόλις, και ξαναβρίσκει γνώριμο τόπο να προκόψει.

Πλάι τις μεγαλόπρεπες πέτρες των ναών, στους πυλώνες και στους οβελίσκους πέντε και έξι χιλιάδων ετών, πλάι στον Ωρο, τον Αυουβί και την Ισιδα, 70 εκατομμύρια άνθρωποι συνωστίζονται γύρω από τον ποταμό. Τα ποταμόπλοια ανεβοκατεβαίνουν, τα αεροπλάνα μεταφέρουν Ιάπωνες και Ευρωπαίους, μυριάδες αστυνομικοί και στρατιώτες φυλάει άγρυπνοι τη βιομηχανία του τουρισμού, κι ένα ακοίμητο σιγαλό πλήθος τριγυρνά τους τουρίστες: σαν τα αμέτρητα πουλιά του ποταμού, ερωδιοί και στρουθία, προσδοκούν να μαζέψουν τροφή και ψίχουλα. Ζητούν, δεν ζητιανεύουν: μια λίρα, πενήντα πιάστρα, ένα ευρώ. Ο,τι είναι ασήμαντο για τον αμέριμνο καταναλωτή ιερογλυφικών και θεογονίας, είναι ζωτικό και σωτήριο για τον λαό του ποταμού και της ερήμου. Δεν ζητιανεύουν, ζητούν κάτι απ' όσα η αποικιοκρατία, παλιά και καινούργια, ή τα εγχώρια καθεστώτα, τους παίρνουν – το βαμβάκι, το ρύζι, τη ζάχαρη, τη διώρυγα, τα λιμάνια, τα περάσματα, τα εργατικά χέρια. Κι όλα με καρτερία, πρώτα ο Θεός: Ινσoλoκs.

— Σαλάμ! Γιουνάν; Φρεντ, λοβ, Μισρ - Γιουνάν! Γιούρο, ουάν γιούρο! Σούκραν... Σούκραν...

Σούκραν Μισρ - Ευχαριστώ Αιγύπτο, για την ελάχιστη αστραπή αρχοντιάς που πρόλαβα να δω.

http://vlemma.wordpress.com

ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ

Στη Λίθινη Εποχή

Μια ημέρα χωρίς εφημερίδες και δελτία του ραδιοφώνου και την τηλεόραση, λόγω της απεργίας για το ασφαλιστικό, μάθαμε, μέσω του Ιντερνετ, για τον θάνατο του Άρθουρ Κλαρκ, του ανεπίσημος «δαφνοστεφανωμένου ποιητή του Διαστήματος». Δεν είναι εύκολο να γίνει ο καθένας ποιητής του Διαστήματος, ούτε καν μιας μικρής γήινης κόκπης, όμως ο καθένας θα μπορούσε να γίνει φίλος των ποιητών της Γης και των γαλαξιών ή νοερός επισκέπτης του πιθανού μέλλοντος (ή ενός από τα πιθανά μέλλοντα) που έπλασε ο Κλαρκ στα βιβλία του.

Ηδη από το 1972 ο ιδιοφυής αυτός Βρετανός συγγραφέας έβλεπε ότι η γεωργία, μια σχετικα πρόσφατη επινόηση του ανθρώπινου είδους, οδεύει προς το τέλος της και αυτό σημαίνει ότι θα απελευθερωθούν τεράστιες εκτάσεις γης: «Καλό θα ήταν οι εκτάσεις αυτές να επιστρέψουν στη φυσική τους κατάσταση, όμως εμείς γεμίζουμε τη Γη με αυτοκινητόδρομους και χώρους στάθμευσης... ενώ εξακολουθούμε να χτίζουμε τα σπίτια μας με υλικά της Λίθινης Εποχής».

Ο άνθρωπος που προέβλεψε τους δορυφόρους γεωστατικών τροχιών, δεν οδηγούσε αυτοκίνητο (όπως και ο Ρέι Μπράντμπερι, ο συγγραφέας του «Φαρένχιτ 451») και έπαιζε την ει- κονική πραγματικότητα στα δάκτυλα, έλεγε ότι και οι πιο τεχνολογικά προηγμένοι τρόποι επικοινωνίας «δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την προσωπική επαφή».

Σημασία δεν έχει το ποιες προβλέψεις του Κλαρκ επαληθεύτηκαν ή διαψεύστηκαν, αλλά το πόσα τολμήρα ανθρώπινα όνειρα ενέπνευσε το έργο του, το πώς μας ενθάρρυνε, όχι να επιχειρούμε το αδύνατο, αλλά να επεκτείνουμε «λι-

γάκι» τα όρια του δυνατού. Κι ενώ η πρόδοος της επι- στήμης μάς επιτρέπει να μιλάμε για νέες αστείρευτες

και μη ρυπογόνες πηγές ενέργειας, εξακολουθούμε να ζούμε περικυκλωμένοι από σπίατα και αυτοκίνητα «πρωτόγωνα» και να ανησυχούμε για την Οδύσσεια της συνταξιοδότησης. Μα ο στόχος δεν θα έπρεπε να είναι να δουλεύουμε περισσότερο, αλλά να δημιουργούμε, να μαθαίνουμε, να παίζουμε και να ονειρευόμαστε και να αγαπάμε περισσότερο, να ζούμε πιο αληθι-

νά. Σε μια εποχή συσσωρεύσης πρωτόγνωρου υλικού και διανοπτικού πλούτου, είναι τραγικά ανακρονιστικό το να αναλογιζόμαστε αν θα γεράσουμε σε συνθήκες αξιοπρέπειας ή εξαθλίωσης. Εφόσον ζούμε σε μια εποχή κατά την οποία, όπως έλεγε ο Ρίτσαρντ Φέινμαν και πίστευε ο Άρθουρ Κλαρκ, είναι δυνατόν «η ενέργεια που πε- ριέχεται στον όγκο μιας κόπ- ριέχεται στον όγκο μιας κοπ- ριέχεται στον όγκο μιας κοπ- ριέχεται στον όγκο μιας κοπ-

πας του καφέ μπορεί να φέρει σε σημείο βρασμού όλους τους ωκεανούς της Γης», ο «κοινωνικός μισθός» θα έπρεπε να είναι αυτονόητος για όλους τους ανθρώπους ύστερα από 20-30 χρόνια δουλειάς σε όλες τις χώρες. Οχι για να πικνώνουν οι τάξεις των αργόσχολων, αλλά γιατί το ταφικό επίγραμμα που είχε διαλέξει ο Κλαρκ για τον εαυτό του («He never grew up. He never stopped growing») (ποτέ του δεν ενηλικιώθηκε/μεγάλωσε, ποτέ δεν έπαψε να μεγαλώνει) θα μπορούσε να χαρακτηρίζει κάθε ταξιδιώτη της Γης και του Διαστήματος.

Ηττημένος από τον χρόνο, ο Άρθουρ Κλαρκ μπήκε στον Διαστημικό Ανεγκυστήρα του και αποκαίρητσε τις μικρονοϊκές παγκόσμιες εξουσίες που, καθώς συνεκίνουν τη βάρβαρη εκμετάλλευση της φύσης και του ανθρώπου, έχουν και αυτές παραμείνει στη Λίθινη Εποχή.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Είδαν τα μάτια μας γιορτές

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Ηταν κάπως αλλιώτικη αυτή η σχολική γιορτή. Φώτιζε τον 19ο αιώνα πατώντας γερά στον 21ο. Οι διαδράσεις, με έργα ζωγράφων και περιηγητών, αποτύπωναν το εύρος μιας επανάστασης που μόνο κάποιο στρεβλά ιστοριοφωβία δεν μας άφηνε να την συνδέσουμε με άλλες ευρωπαϊκές εξεγέρσεις που προηγήθηκαν ή ακολούθησαν. Για χρόνια εγκλωβιστήκαμε σε λάβαρα και την εικονογραφία του Κρυφού Σχολείου, χάνοντας τις πολλαπλές απτηκώσεις και αλυσιδωτές αντιδράσεις. Αργήσαμε να αποδεχτούμε τον ρόλο που διαδραμάτισαν ο φιλελληνισμός, τα ταξίδια λογίων και καλλιτεχνών, ρεύματα όπως ο νεοκλασικισμός και ο ρομαντισμός. Αρκεστήκαμε σε «σωτερικούς» μύθους και ηρωϊκές αφηγήσεις.

Στη σχολική, λοιπόν, αυτή γιορτή, την περασμένη Δευτέρα, σε ένα τεχνικό λύκειο σε μια μάλλον υποβαθμισμένη συνοικία των Αθηνών, είδα πολλά: εκπαιδευτικούς που κοπαίζουν να κάνουν μια ανάνηψη της Ιστορίας που υπερβαίνει τον τοπικισμό. Που επιλέγουν τον Εθνικό Ύμνο για να αναδείξουν τον αφηγηματικό οίστρο του Σολωμού, σε μια μινιμαλιστική, χωρίς στερεότυπα ανάληψη. Που αξιοποιούν το πλούσιο υλικό της έκθεσης της Εθνικής Πινακοθήκης για την Ελληνική Επανάσταση και τους Γάλλους Ζωγράφους, οπτικοποιώντας επιδέξια τη γιορτή, προσελκύοντας (και αφηνιάζοντας) το βλέμμα των παιδιών.

Το φινάλε της γιορτής έγραψαν έξι κορίτσια, τελειοφοίτες των ΤΕΕ (φέτος είναι η τελευταία χρονιά που λειτουργούν

τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια) φορώντας λευκά πουκάμισα και τζιν χόρεψαν έναν αλσμονηπο ποπνικά, ήχοι τους δεν διέφερε από την ανάσα τους. Δεν μετρούσαν βήματα, δεν αγωνιούσαν· χαμογελούσαν και πορεύονταν ρυθμικά, καταργώντας βαρύτητα, αποστάσεις, διαφορετικές παραδόσεις.

Την ίδια μέρα και ώρα όλα τα σχολεία της Ελλάδας, δημοσία και ιδιωτικά, είχαν οργανώσει τις δικές τους γιορτές. Είδα γονείς που επέστρεφαν (από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια) από τα σχολεία της Ελλάδας, δημοσία και ιδιωτικά, είχαν οργανώσει τις δικές τους γιορτές. Είδα γονείς που επέστρεφαν (από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια) από τα σχολεία της Ελλάδας, δημοσία και ιδιωτικά, είχαν οργανώσει τις δικές τους γιορτές. Είδα γονείς που επέστρεφαν (από ιδιωτικά εκπαιδευτήρια) από τα σχολεία της Ελλάδας, δημοσία και ιδιωτικά, είχαν οργανώσει τις δικές τους γιορτές.

Ποια είναι η σκοπιμότητα των τριών, ετήσιων και ανακυκλούμενων, σχολικών εορτών (28ης Οκτωβρίου, 17ης Νοεμβρίου και 25ης Μαρτίου), αναρωτιέμαι όλο και πιο συχνά ως ενήλικας και μητέρα. «Είναι δομικό στοιχείο της σχολικής προ-

νιάς. Η ημέρα όπου το σχολείο ανταμώνεται. Μαθητές, καθηγητές, γονείς, είναι όλοι εκεί», μου απάντησαν φίλοι εκπαιδευτικοί. Είναι η στιγμή «που το σχολείο βλέπει τον εαυτό του». Και για τους μαθητές, όμως, απομένουν μνήμες συμμετοχής, συνυπαρξης, συνεργασίας. «Θυμάμαι τις πρόβες στη χορωδία, τη διαδικασία να επιλέξουμε τα τραγούδια, τις συναντήσεις για να προετοιμαστούμε», απαντάει νεαρή απόφοιτη.

Από τη δεκαετία του '70, αν πειστώ, θα θυμηθώ κάποιες βροντώδεις, ρυθμικές απαγγελίες, άκαρες πλίσς φούστες και μπλε κορδέλες. Δημοτικούς χορούς και εθνοκοπιαρτωικά συνθήματα.

Μετά την παρέλαση της λεωφόρου Μεγάλου Αλεξάνδρου στη Θεσσαλονίκη μαθητές φώναζαν συνθήματα υπέρ της ελληνικότητας της Μακεδονίας, καθώς περνούσαν μπροστά από την εξέδρα των επισήμων.

Εκανα ένα νοπτικό πείραμα: τοποθέτησα τους όρηβους Μακεδονομάχους στην αίθουσα του τεχνικού λυκείου με την «αλλιώτικη» γιορτή. Τους είδα να απορούν, να παρακολουθούν, ενδεχομένως και να διαφωνούν ή να μην πολυκαταλαβαίνουν. Κάποιος σπόρος όμως θα ριζώνει έστω άναρχα ή άστοα. Κάποια λεπτομέρεια από πίνακα του Ντελακρουά ή του Ντιτρέ. Η αισθητική μας εκδηλώσει που χωρίς να καταργεί τους μύθους, τους επανατοποθετεί, προσφέροντας μια σύγχρονη, πολυπλευρη, πολυσυλλεκτική ανάγνωση της Ιστορίας. Μια ανάγνωση χωρίς ευκολίες και αυτοματισμούς, που σπηρίζεται στην αναζήτηση, στην πολιτιστική περιπλάνηση, στην αυθεντική και όχι συνθηματολογική συγκίνηση. Μια ανάγνωση σιγανόφωνη που προβληματίζει και δεν προπαγανδίζει.